

СЕКЦІЯ 2 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9 (510)

Гавриленко А.В.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку й аудиту
Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту
Національного авіаційного університету*

МІСЦЕ КНР У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У статті досліджено місце та роль КНР у сучасній світовій економіці в умовах глобальних трансформацій. Проаналізовано внесок КНР у світову економіку та темпи росту ВВП Китаю. Оцінено динаміку обсягів експорту та зовнішньоторговельного обороту КНР. Досліджено інвестиційний потенціал Китаю в сучасному глобалізованому середовищі. Розглянутий прогнозний рейтинг країн за розміром ВВП, розрахованого за ПКС.

Ключові слова: світова економіка, економічне зростання, темпи росту ВВП, зовнішня торгівля, приплив ПІІ, відтік ПІІ, накопичені інвестиції.

Гавриленко А.В. МЕСТО КНР В СОВРЕМЕННОЙ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

В статье исследовано место и роль КНР в современной мировой экономике в условиях глобальных трансформаций. Проанализирован вклад КНР в мировую экономику и темпы роста ВВП Китая. Оценена динамика объемов экспорта и внешне-торгового оборота КНР. Исследован инвестиционный потенциал Китая в современной глобализированной среде. Рассмотрен прогнозный рейтинг стран по размеру ВВП, рассчитанного по ППС.

Ключевые слова: мировая экономика, экономический рост, темпы роста ВВП, внешняя торговля, приток ПИИ, отток ПИИ, накопленные инвестиции.

Gavrilenko A.V. PLACE OF CHINA IN THE MODERN WORLD ECONOMY IN TERMS OF GLOBAL TRANSFORMATIONS

The article explored the place and role of China in the modern world economy under global change. The contribution of China to the global economy and the GDP growth rate of China are analyzed. Reviewed dynamics of exports and foreign trade of China. Investigated the investment potential of China in today's globalized environment. The projected rating of countries in terms of GDP calculated for PPP is considered.

Keywords: world economy, economic growth, GDP growth rate, foreign trade, FDI inflow, FDI outflow, accumulated investments.

Постановка проблеми. В умовах глобальних перетворень вражає економічне зростання КНР протягом останніх десятиріч цілеспрямованих реформ за одночасного збереження соціалістичної ідеології привертає увагу всього суспільства. Трансформація світової економічної системи та перспективи глобального розвитку багато в чому зумовлюються подальшими економічними перетвореннями економіки Китаю. Неухильно зростаючу роль у світовій економіці відіграє Китай на фоні політики реформ і відкритості зовнішньої торгівлі, що проводиться в країні [1, с. 161].

Останніми роками світова економіка перебуває на стадії глибокого упорядкування, роль «тягача» для зростання світової економіки таких головних економік, як Європа, США та Японія ослабла. Незважаючи на відносно швидке зростання економіки Індії та економік інших країн, вони не можуть стати рушійною силою світової економіки через свій невеликий масштаб, а Бразилія, Росія та інші країни ще не вийшли з тіні рецесії. Водночас Китай прискорив темп своєї відкритості зовнішньому світу і з кожним днем збільшується ступінь злиття зі світовою економікою [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню місця та ролі КНР у сучасній світовій економіці присвячені праці таких зарубіжних науковців,

як Чень Цзюнь [1], який здійснив аналіз динаміки та перспектив зовнішньої торгівлі КНР, Е.Н. Самбурова, К.В. Мироненко [3], які вивчали китайське економічне диво у світогосподарських вимірах.

Серед українських дослідників цієї проблематики можна виокремити праці У.Я. Харіної [12], яка визначала місце Китаю у світовій економіці, Л.Д. Чикаленка [13], який розглядав світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем, та інших.

Фактологічною та статистичною основою цього дослідження стали щорічні звіти Світового банку [4], Світової організації торгівлі [5], Міжнародного валютного фонду [6], ЮНКТАД [11], а також дані компаній ANZ [8] та PricewaterhouseCoopers [9].

Однак проблематика визначення місця КНР у сучасній світовій економіці в умовах глобальних трансформацій є недостатньо дослідженою.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження місця та ролі КНР у сучасній світовій економіці в умовах глобальних трансформацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення економічний розвиток Китаю увійшов у стан «нової нормальності». Незважаючи на деяке уповільнення темпу, вдалося зберегти середньо-високе зростання, яке дає змогу Китаю займати місце серед головних світових економік. Середньо-

Таблиця 1

Внесок КНР у світову економіку в 2011–2016 рр.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
КНР	28,6%	31,7%	32,5%	29,7%	30,0%	30,5%
США	1,8%	20,4%	15,2%	19,6%	21,9%	16,3%

Джерело: складено автором за даними Світового банку

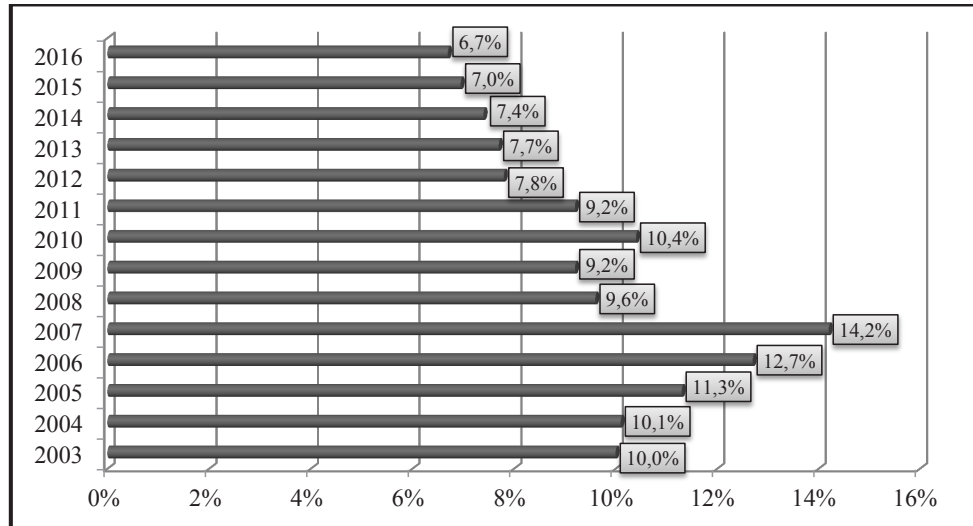

Рис. 1. Темпи росту ВВП Китаю в період 2003–2016 рр. (%)

Джерело: побудовано автором за даними World Trade Statistical Review 2017

річний внесок КНР у зростання світової економіки перевищує 30%; Китай є головним «мотором» зростання світової економіки.

Стабільне зростання китайської економіки – це головна рушійна сила відновлення світової економіки. За понад 30 років політики реформ і відкритості частка китайської економіки у світовій економіці безперервно зростала [3, с. 150].

У 2016 році середньорічний внесок китайської економіки у зростання світової економіки досяг 30,5%, посівши перше місце в світі. Відбулося підвищення на 16,3% порівняно із середньорічним внеском у періоди «Десятої п'ятирічки» і «Дванадцятої п'ятирічки» (14,2%). За аналогічний період внески США і Європи становили 17,8% і 4,4% відповідно [4] (табл. 1).

Варто відзначити, що зростання Китаю на шляху до домінування у міжнародній торгівлі почалося зовсім недавно, проте в середньому зростання обсягів торгівлі КНР подвоюється кожні чотири роки останні три десятиліття. І сьогодні кожний десятий долар у міжнародному торговельному обороті проходить через Китай. У період із 1978 по 2016 р. середні темпи зростання економіки КНР становили 9%, але останнім часом вони дещо знизилися. У 2015 році темпи росту ВВП КНР збільшилися всього на 6,95% проти запланованого рівня 7,5%. А у 2016 році економіка Китаю загалом функціонувала стабільно, і було забезпечене зростання ВВП на 6,7%, а приріст світової економіки, прогнозований Світовим банком, становив близько 2,4% [5] (рис. 1).

За показником темпів росту ВВП КНР знову перевершила основні економіки світу. За статистикою МВФ, у 2016 році зростання економіки США становило 1,6%, Єврозони – 1,7%, Японії – 0,9%, Індії – 6,6%, ПАР – 0,3% [6].

Зростання внутрішнього попиту Китаю зробило серйозний внесок у просування світової торгівлі та

в розвиток світової економіки. Проте зовнішня торгівля залишається головною формою співпраці для всіх країн регіону загалом та для КНР зокрема. Нижче наведені дані, які демонструють значний приріст експорту КНР за період 1970–2016 рр. [5] (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги експорту Китаю за період 1970–2016 рр.

№	Роки	Експорт, млрд. дол. США	Частка у світовому експорті, %
1.	1970	2,4	0,63
2.	1980	32	1,41
3.	1990	63	1,44
4.	2000	280	3,49
5.	2005	773	6,45
6.	2009	1250	8,41
7.	2010	1604	8,28
8.	2011	2009	9,8
9.	2012	2175	10,1
10.	2013	2356	12
11.	2014	2524	12,3
12.	2015	2429	13,8
13.	2016	2097	14,7

Джерело: складено автором за даними World Trade Statistical Review 2017

Згідно зі статистичними даними Головної митної адміністрації КНР, обсяг експорту Китаю в 2016 році становив 2097 трлн. дол. США, а імпорт – 1587 трлн. дол. США. Позитивне сальдо торговельного балансу в 2016 році становило 509,9 млрд. дол. США. Експорт Китаю скоротився на 7,7% порівняно з 2015 роком, імпорт скоротився на 5,5% [7].

За підсумками 2015 року загальний обсяг зовнішньої торгівлі Китаю становив 3,95 трлн. дол. США,

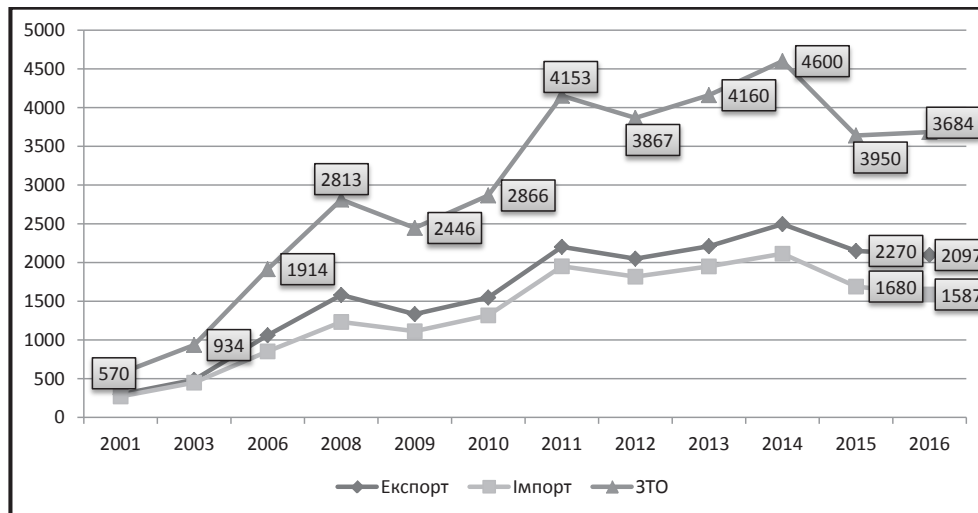

Рис. 2. Динаміка зовнішньоторговельного обороту КНР у 2001–2016 рр. (млрд. дол. США)

Джерело: побудовано автором за даними Головної митної адміністрації КНР

при цьому експорт знизився до 2,27 трлн. дол. США, а імпорт – до 1,68 трлн. дол. США. Позитивне сальдо становило 594,5 млрд. дол. США. Останній раз спад такого масштабу китайська торгівля фіксувала в 2009 році. За підсумками 2015 року спад експорту становив 7,5%, а накопиченим підсумком за 2015–2016 рр. досяг 15,2% [7] (рис. 2).

Згідно з даними експертів ANZ, подальше падіння експорту Китаю практично неминуче, що пов'язано із планами нового президента США Трампа, який з метою захисту економіки США від китайської експансії буде домагатися виведення американських виробничих потужностей з Китаю та має намір вести мита на китайський імпорт [8].

Місце КНР у сучасній глобальній економіці визначається його економічною потужністю, а також роллю «світової фабрики». Частка Китаю у світовому ВВП (за ППС) зросла з 2,3% у 1980 р. до 18,3% в 2016 р. Китай став лідером за цим показником у світі, випередивши США [3, с. 150].

За прогнозами даними компанії PricewaterhouseCoopers (PwC) у Звіті «Світ у 2050 році», розвинені ринки будуть поступово втрачати свою значущість, а країни, що розвиваються, наращуватимуть частку у світовому ВВП до 2050 року. Згідно з дослідженням, до 2030 року КНР стане найбільшою економікою світу, а Індія посідає третє місце до 2050 року. Також до 2050 року Китай досягне задовільного рівня середнього доходу населення. У 2016 році ВВП на душу населення у США перевищив ВВП на душу населення в КНР майже в чотири рази, а в Індії – майже в дев'ять разів. До 2050 року цей розрив скоротиться, і рівень доходів

американців буде перевищувати доходи китайців лише в два рази, а індусів – у три [9].

За даними компанії PwC, обсяг китайської економіки в 2016 році за паритетом купівельної спроможності становив 21,3 трлн. дол. США, що на 7,99% більше від показника 2015 року. У США цей показник дорівнював 18,6 трлн. дол. США [9] (табл. 3).

Відповідно до Індексу промислової конкурентоспроможності, у 2016 році Китай став найбільш конкурентоспроможною країною у секторі промислового виробництва. Лідерські позиції країна утримувала і у попередніх дослідженнях Світового індексу промислової конкурентоспроможності за 2010 і 2013 роки. Однак керівники світових компаній прогнозують, що в подальші п'ять років він переміститься на другу сходинку [10] (див. табл. 4).

США продовжує працювати над покращенням рейтингових позицій, перемістившись із 4 місця в 2010 році на 3 місце в 2013 році і на 2 місце в 2016 році. Третє місце в Індексі посіла Німеччина, четверте – Японія, а п'яте – Південна Корея. Очікується, що протягом подальших 10 років США вийде в лідери, випередивши Китай, а Німеччина і надалі замикатиме трійку лідерів промислової конкурентоспроможності [10].

Зростання зовнішніх інвестицій Китаю вдихнуло життєві сили в глобальну структурну оптимізацію. Останніми роками в міру зміцнення в економіці Китаю технічної потужності, особливо в міру сталого просування стратегії «Один пояс і один шлях», явно прискорився темп «виходу підприємств за кордон», бурхливо розвиваються зовнішні інвестиції Китаю та економічне співробітництво. Статистичні дані ЮНК-

Таблиця 3

Прогнозний рейтинг країн за розміром ВВП, розрахованого за ПКС (паритетом купівельної спроможності) у постійних цінах 2016 року, млрд. дол. США

Рейтинг країн	2016		2030 (прогноз)		2050 (прогноз)	
	Країна	ВВП за ПКС	Країна	ВВП за ПКС	Країна	ВВП за ПКС
1.	КНР	21 269	КНР	38 008	КНР	58 499
2.	США	18 562	США	23 475	Індія	44 128
3.	Індія	8721	Індія	19 511	США	34 102
4.	Японія	4932	Японія	5606	Індонезія	10 502
5.	Німеччина	3979	Індонезія	5424	Бразилія	7540

Джерело: складено автором за даними компанії PricewaterhouseCoopers (PwC)

Таблиця 4

Світовий індекс промислової конкурентоспроможності в 2016 році та прогноз на 2020 рік

2016			2020		
Позиція	Країна	Значення індексу	Позиція	Країна	Значення індексу
1.	КНР	100	1.	США	100
2.	США	99,5	2.	КНР	93,5
3.	Німеччина	93,9	3.	Німеччина	90,8
4.	Японія	80,4	4.	Японія	78
5.	Південна Корея	76,7	5.	Індія	77,5
6.	Великобританія	75,8	6.	Південна Корея	77
7.	Тайвань	72,9	7.	Мексика	75,9
8.	Мексика	68,5	8.	Великобританія	73,8
9.	Канада	68,7	9.	Тайвань	72,1
10.	Сінгапур	68,4	10.	Канада	68,1

Джерело: складено автором за даними *The Global Competitiveness Report 2016–2017*

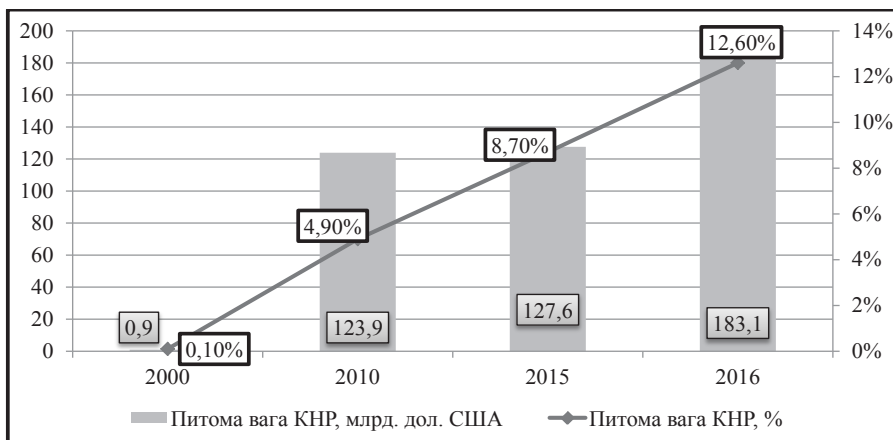

Рис. 3. Питома вага КНР у глобальному обсязі ІПІ в 2000–2016 рр. (%; млрд. дол. США)

Джерело: побудовано автором за даними *World Investment Report 2017*

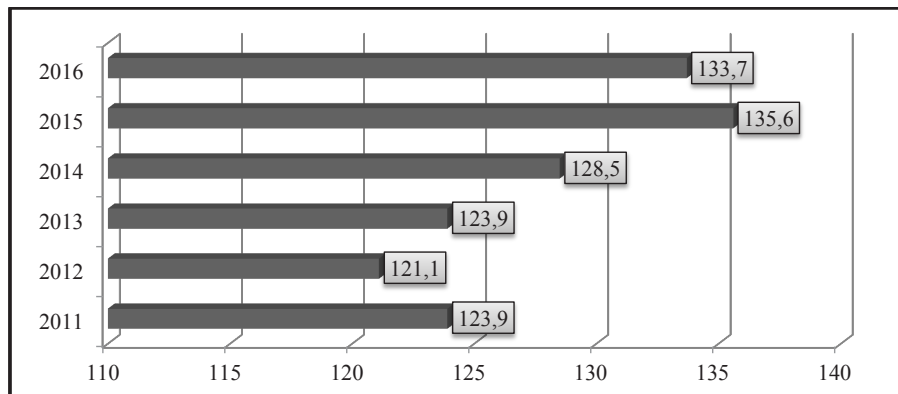

Рис. 4. Динаміка вхідних ІПІ в КНР у 2011–2016 рр. (млрд. дол. США)

Джерело: побудовано автором за даними *World Investment Report 2017*

ТАД показують, що Китай, хоч і почав прямі закордонні інвестиції із запізненням, швидко збільшує їх питому вагу в глобальному обсязі. У 2000 році частка ІПІ Китаю становила 900 млн. дол. США, представляючи лише 0,1% у глобальному обсязі. До 2010 року вона зросла до 4,9%, а в 2015 році – до 8,7% [11].

Відповідно до Доповіді про світові інвестиції ЮНКТАД 2017 глобальний потік ІПІ у світі в 2016 році становив 1452,5 млрд. дол. США. Китай став другим за величиною інвестором, оскільки від-

тік ІПІ збільшився на 44% до 183,1 млрд. дол. США – новий максимум із часткою 12,6% від світового показника. Падіння припливу в 2016 році потоків ІПІ в Китай знизилося на 1% до 133,7 млрд. дол. США (135,6 млрд. дол. США в 2015 році) [11] (рис. 3).

Починаючи з середини 90-х рр. минулого сторіччя Китай є одним із найбільших у світі одержувачів іноземного капіталу. Сьогодні іноземні інвестиції є одним із найважливіших факторів економічного зростання КНР, причому країна є надзвичайно привабливою для інвесторів: уже 400 із 500 лідируючих ТНК мають свої представництва в КНР. Понад 170 країн світу інвестують свій капітал в економіку Китаю. Нині практично не існує регіону, в який Китай не залучав би свої кошти (Близький Схід, Латинська Америка, Європейський Союз, Африка) [12, с. 118].

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку КНР постійно зростає: починаючи з 45,3 млрд. дол. у 1995 році до 133,7 млрд. дол. у 2016 році (не беручи до уваги незначний спад обсягів інвестицій у 2012 році, пов'язаний зі зміною влади та необхідністю проведення реформ) [11] (див. рис. 4).

Такий темп надходження іноземного капіталу демонструє, що навіть світова фінансова криза не впливала на розвиток інвестиційного потенціалу країни. Таким чином, обсяг залученого капіталу за останні шість років перевищив 766,8 млрд. дол. США, що визначає лідируючі позиції Китаю в цьому напрямі серед країн, що розвиваються [11].

Для того, щоб країна стала привабливою для залучення іноземного капіталу, в ній було вжито низку заходів, таких як активна національна інвестиційна політика; високий рівень стабільності в соці-

ально-економічній та політичній сферах життя; постійне вдосконалення та лібералізація юридичної бази, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату; створення адміністративно-економічних районів із пільговими режимами; відкритість до вливання капіталу з-за кордону; високий рівень розвитку інфраструктури [12, с. 119].

Крім того, що КНР є дуже привабливою для іноземних інвесторів, вона і сама вкладає значні кошти в іноземні економіки. У 2016 році обсяг прямих інвестицій Китаю становив 183,11 млрд. дол. США, що на 44,1% більше, ніж у 2015 році. Із загального обсягу інвестицій близько 18 млрд. дол. США були вкладені в реалізацію різного роду спільних економічних проектів у країнах-партнерах КНР зі створення «Нового Шовкового шляху» [11] (див. рис. 5).

Починаючи з 2005 року вкладення ПІІ Китаю в економіки країн світу починають швидко зростати. Станом на кінець 2016 року загальний розмір накопичених інвестицій (сток) за кордоном становив 1077 млрд. дол. США [11]. Зростанню обсягів інвестицій із КНР сприяла зміна політики уряду і внутрішнього інституційного середовища в країні в останні десятиліття.

Висновки з проведеного дослідження. Значний потенціал розвитку КНР продовжує надихати енергією світову економіку. У 2020 році Китай побудує суспільство середньої заможності, а його величезний ринок принесе світу безпрецедентні можливості для бізнесу. КНР, держава з найбільшим населенням у світі, здійснила величезний внесок у світову економіку.

Світова історія ще не знала таких масштабів і темпів індустріалізації та урбанізації, з якими вони проходили в КНР. У найближчі кілька років у процесі відновлення зростання світової економіки Китай буде продовжувати відігравати важливу роль «потужного двигуна». Звичайно ж, зростання світової економіки не може покладатися тільки на китайський внесок. Китай звертається до всіх країн світу, особливо до провідних економік, з ініціативою зміцнювати співробітництво, працювати пліч-о-пліч, стимулювати торгівлю та інвестиції і посилено просувати структурні реформи, спільно докласти зусиль для створення інноваційної, динамічної, толерантної світової економіки.

З кожним днем КНР стає все більш впливовим учасником світової економіки, зростає як інвес-

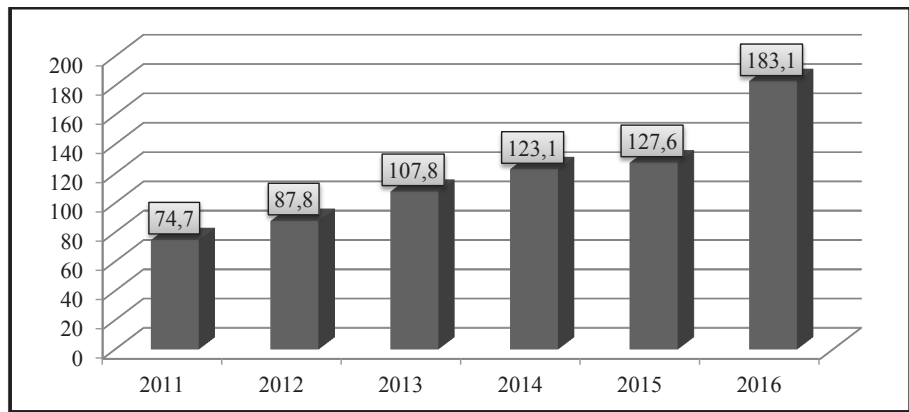

Рис. 5. Обсяг вихідних ПІІ з КНР за кордоном у період 2011–2016 рр. (млрд. дол. США)

Джерело: побудовано автором за даними World Investment Report 2017

тиційний, так і загальноекономічний потенціал країни, зміцнюються зв'язки з іншими країнами. У найближчі десятиліття Китай має всі шанси стати першою у світі економікою.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Чень Цзюнь. Аналіз динаміки та перспектив зовнішньої торгівлі КНР. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 123. – 2014. – С. 161–172.
2. Вклад Китая в рост мировой экономики непрерывно увеличивается. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ru.theorchina.org.
3. Самбурава Е.Н., Мироненко К.В. Китайское экономическое чудо в мирохозяйственном измерении // Региональные исследования. – 2016. – № 3. – С. 149–157.
4. Офіційний сайт Світового банку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.
5. World Trade Statistical Review 2017 // World Trade Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wto.org>.
6. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
7. Головне митне управління КНР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.cn>.
8. Индия, Китай, США: соотношение сил меняется. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webeconomy.ru>.
9. Офіційний сайт компанії PricewaterhouseCoopers (PwC). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.PricewaterhouseCoopers>.
10. The Global Competitiveness Report 2016-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/reports>.
11. World Investment Report 2017: Global Value Chains: Investment and Trade Development [Електронний ресурс]. – 2017. – 252 р.
12. Харіна У.Я. Місце КНР у світовій економіці // У.Я. Харіна. – Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 118–121.
13. Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем: навчальний посібник / За ред. Л.Д. Чикаленко. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2013. – 628 с.